Nr. 8 (43) 1939 m. vasario 25 d. II metai.

VARPELIS

„AIDO" PRIEDAS VAIKAMS

BERŽELIUI

Neliūdėk, berželi, vienas paliai kelią,
Mes ateisim kartais tave atlankyt.
Mes kartu sustosim, daineles dainuosim
Ir su snieguIėmis eisim paskraidyt.

Oi neverk, berželi, vargše svyruonėli,
Ašarų nevarvink, tyliai nelinguok.
Su mumis tik dainą, skardžią sutartinę
Ir švelnutį šypsnį žiemai atiduok.

Mes ateisim kartais, mes kartu sustosim,
Mes tau nulipdysim senį iš sniegų...
Neliūdėk, berželi, vienas paliai kelią,
Mums kartu bus linksma, linksma ir smagu.

M. Kuzmickis.

NEMUNAS

MERKINĖ

Nuo Liškiavos už keliolikos kilometrų yra garsi vietovė — Merkinė. Čia sraunusis Merkys, išrausęs plačią ir gilią vagą, atbėga pas Nemuną su savo vandenimis, kaip dovanomis, ir abu susikabinę toliau bėga vienu keliu į Baltijos jūrą.

Merkinė dabar susmukęs miestelis. Seniau buvo visai kas kita, jos praeitis garbingesnė už daugelį kitų mūsų senovės miestų.

Merkinė stovi toje vietoje, kur skirstosi keliai į *Trakus* ir į *Vilnių*. Visi mūsų priešai, kurie ėjo į Vilnių ar į Trakus, turėjo pirma paimti Merkinę. Ir tikrai, kryžiuočiai kelis kartus buvo atėję prie Merkinės ir kelis kartus buvo nuėję nuo jos be nieko, bet kelis kartus buvo ją paėmę, suguovę ir sudeginę. Stipri buvo Merkinės pilis! Tas kalnas, kur stovėjo, toji pilis ir dabar yra gražiai išlikęs. Vytautas Didysis labai brangino Merkinę, dažnai joje lankėsi, pastatė bažnyčią, pasitiko čekų pasiuntinius, kurie atvežė jam Čekijos karališkąjį vainiką.

Po Vytauto D. ir Jogailos mirties kiti Lietuvos didieji kunigaikščiai ir Lenkijos karaliai taip pat dažnai lankėsi Merkinėje. Kai kurie jų čia praleisdavo ištisą vasarą, bemedžiodami tankiose giriose. Merkinė augo ir turtėjo. Joje buvo trys bažnyčios, didelis vienuolynas, jezuitų mokykla.

Zigmantas Augustas pakėlė ją į miestų eilę. Dažniausiai čia viešėdavo *Vladislovas IV*, kai buvo kunigaikščiu ir vėliau, tapęs Lietuvos Lenkijos karaliumi. Jis čia ir mirė 1498 m. gegužės mėn. 20 dieną. Jo kūną iš čia nuvežė Krokuvon ir palaidojo Vavely, o širdį — Vilniuje, katedroje.

Atėjo Merkinei ir liūdnos valandos. Lietuvos kraštą užplūdo atvykę iš užjūrio švedai. Neaplenkė jie ir Merkinės. Jie ją sudegino, sugriovė, o pasitraukdami išsprogdino ir pilį. Išliko tik keli mūriniai namai, pusiau apardytos bažnyčios ir vienuolynas. Nuo to laiko Merkinė jau nebeatsigavo, nors Lietuvos valdovai ir teikė jos gyventojams nemaža lengvatų.

Senoji Lietuvos valstybė žlugo. Kraštą ėmė valdyti rusai. Merkinė, kaip ir visas kraštas, merdėjo, iš gilaus miego ir susmukimo nesikėlė.

Gražių padavinų yra žmonėse apie Liškiavą ir Merkinę. Daug jų surašė *Vincas Krėvė* į knygą *„Dzūkų poringės"*. Iš tos knygos mes duosime ir jiems, mūsų mažieji skaitytojai, vieną kitą pasakojimą.

„Iš Liškiavos piliakalnio po žeme eina urvas net Merkinėn, tokis platus, jog juo galima ketvertu arklių važiuoti. Seniau tas urvas buvo matyti po bokštu, kurio griuvėsiai ir dabar tebėra.

„Vieną sykį vaikai, bežaisdami, įlindo ten ir nuėjo ir nebeišėjo atgalio, nes paklydo. Bežaisdami užkurio, į kurį galą eiti, ir, vieton atgalio grįžti, nuėjo į Merkinę. Tik trečią dieną išgirdo žmonės, kad kažkas verkia po Merkinės bažnyčia, kur dideli rūsiai yra. Atidaro — ogi vaikai vos gyvi. Jie visa papasakojo, kaip tatai atsitiko.

„Seniau Merkinė buvo didelis miestas, jame buvo daugel gražių namų ir palocių. Buvo ir karaliaus palocius, toje vietoje, kur dabar valsčiaus, o seniau Kalinskio namai stovėjo. Kitas palocius buvo ant piliakalnio. Tuos palocius yra pastačiusi dar kažkokia karalienė Bona. Taip bent žmonės kalba.

„Tais metais mėgdavo Merkinėn važinėti karaliai. Jie čia ilgai gyvendavo, medžiodavo aplinkinėse giriose. Tuomet Merkinę siautė didžiausi miškai.

„Vienas tų karalių net ir mirė Merkinėj. Jis, bemedžiodamas anoj Merkio pusėj, pamatė didelį zubrį, kurį ilgai vijosi, pagaliau nušovė.

„Bemedžiodamas tasai karalius peršalo, nuvargo, susirgo ir mirė Merkinėj. Mirdamas jis liepė save išnešti miesto aikštėn, sakydamas: „Tepamato žmonės, kad karalius tokis pat žmogus, kaip ir kiti. Ir miršta jis taip pat, kaip ir visi kiti“. Miesto aikštėj jis ir mirė. Kur jis palaidotas, seni žmonės nebeatmena.

Tokia tai Merkinė buvo senovėje... Bet mes plaukime toliau, į Alytų. *V. B.*

Latvijos lietuviuko laiškas

Brangūs broliukai ir sesutės
„Varpelio“ skaitytojai!

Rašau jums laišką iš Latvijos sostinės Rygos. Noriu jums papasakoti apie mūsų gyvenimą. Jus pažįstu iš „Varpelio“ ir „Aušrelės“, kuriuos ir aš skaitau.

Esu 11 metų, lankau miesto lietuvių pradžios mokyklą. Tokių yra Rygoje trys. Mūsų mokytojai lietuviai, mes mokomės ir meldžiamės lietuviškai.

Vakar Rygoje buvo didelė šventė. Visas miestas buvo pasipuošęs Latvijos ir Lietuvos vėliavomis. Latvijos vėliava yra raudona, balta ir raudona, Lietuvos—geltona, žalia, raudona. Pamokų mokykloje nebuvo. Iš ryto visi su mokytojais ėjome į Sopulingos Dievo Motinos bažnyčią prie Dauguvos upės, netoli Latvijos prezidento pilies. Ten radome kitų mokyklų ir lietuvių gimnazijos mokinių. Bažnyčia buvo pilna žmonių. Buvo mišios už Lietuvą. Kunigas pasakė gražų pamokslą apie Lietuvą. Ir mes už ją meldėmės.

Iš bažnyčios grįžome atgal į mokyklą, klausėme mokyklos vedėjo pasakojimų apie Lietuvą.

Vakare buvo didelės iškilmės salėje, bet mažiesiems ten nebuvo vietos. Mes užsukome radiją ir klausėme lietuviškų dainų iš Rygos ir iš Kauno.

Jei ponas redaktorius leis, aš jums dažniau parašysiu.

Gediminas V.

Rygoje, 1939 m. vasario 17 d.

Red. prierašas. Labai mums bus malonu, jei mums rašinėsi. „Varpelio“ skaitytojai, manome, taip pat bus patenkinti, nes nemaža žinių turės iš jūsų gyvenimo. Rašyk, Gediminėli!

Lapė ir gandras

Išėjo ūkininkas pamiškėn, iškasė gilią duobę ir pridengė ją plonučiais stagarais bei sausais lapais.

— Gal kas ir įkris į mano duobę, galvoja ūkininkas, eidamas namo.

Bėgo pamiške laputė, ūkininko duobės nepastebėjo ir pateko jon. Skrido gandras, neatsargiai nutūpė ant tų stagarų, ir taip pat įkrito duobėn pas laputę.

Bėda visus jungia, tuomet vienas antram jokių spąstų nespendžia. Taip buvo ir šį kartą. Laputė ne tik nepuolė gandro, bet dar su juo draugiškai įsikalbėjo. Kai jau vienas antro nelaimės priežastis sužinojo, kiekvienas pradėjo galvoti, kaip iš šios bėdos išsigelbėti.

Gandras atsistojo ant vienos kojos, duobės viduryje, o laputė aplinkui vis zuja ir zuja.

— Aš turiu tik vieną gudrybę, — kai kada prataria gandrelis ir vėl stovi paspaudęs vieną koją prie krūtinės.

— O aš turiu šimtą gudrybių, — skubiai kalba laputė ir vis bėga ir vis bėga duobės pasieniu.

Atėjo ūkininkas, pradengė duobę, žiūri: laputė zuja aplink gulintį gandrelį. Įlipo jis duobėn su pagaliu ir sako:

— Tai tu, begėde, tokį gražų paukštelį pasmaugei? Palauk, aš tau už jį atlyginsiu.

Pasilenkė ūkininkas prie gandro, paėmė jį į ranką.

— Dar ir šiltas,—sako jis.

Ir didesnis apmaudas paėmė ūkininką. Padėjo jis gandrą iškėlęs prie duobės pakraščio ir pagaliu užsimojo ant lapės. Tik terkšt laputei per pakaušį, laputė keberiokšt ir guli negyva.

O gandras tuo tarpu išskleidė sparnus, pora kartų šokterėjo ir pakilo. Kildamas sako:

— Aš turėjau tik vieną gudrybę ir išsigelbėjau, o lapė turi jų šimtą ir pražuvo.

Tik dabar ūkininkas suprato, kad jį gandrelis skaudžiai prigavo.

* *
*

Krinta, byra žvaigždutėlės,
Baltos gražios snieguIėlės
Ant juodos plikos žemelės
Ir puikios žalios pievelės.

Zervynų Petrelis.

Miesto vaikai lietingą dieną.

Ožys ir lapė

Bėgo per laukus lapė, į varnas užsižiopsojo ir įkrito šulinin. Šulinyje vandens nedaug buvo, prigerti negalima, bet ir iššokti neįmanoma. Stovi lapė, prisiglaudusi prie rentinio, ir galvoja, kaip galima būtų išsigelbėti.

Eina laukais ožys. Eina jis rimtai, galva mosikuoja, kartais sumekena. Priėjo jis prie šulinio. Žvilgterėjo šulinio gilumon ir pamatė ten lapę betūnančią. O laputė, išgirdusi ožio mekenimą, snukiu prie vandens pripuolė, lakti pradėjo.

— O ko tu, kūmute, šulinin įlipai? - klausia ožys.

— Ten viršuje karšta, trošku, tai aš pasiieškojau pavėsio.

— O ką tu ten veiki?

— Vandenėlį laku.

— O ar geras? ar šaltas?

— Oi gardus! O koks šaltas!

Ožį jau seniai troškulys marino.

— Pasitrauk į šalį, ir aš pas tave įšoksiu!—suriko ožys.

— Šok, kūmuti, šok, balandėli! Bus vietos ir tau pakankamai.

Ir šoko ožys, vos lapės nenudobė.

— Ot kvailys, — sako lapė: — ir įšokti nemoka, visą mane aptaškė... Na, lik sveikas.

Striktelėjo lapė ožiui ant kupros, nuo kupros ant ragų ir iš šulinio iššoko. Tiek ją ožys ir tematė.

Ožys dvi dienas išbuvo šu linyje. Žmonės kažkaip jį užtiko ir už ragų ištraukė, dar rykšte per šoną suplieke.

Ir aš vilką mačiau!

Įvairių pasakojimų girdėjau apie vilkus, bet pats jų iki vakar vakaro dar nebuvau matęs.

Tuoj po pietų mama kreipės į mane:

— Manau, kad tu jau esi didelis vyras ir galėsi nuvažiuoti pas tetą Agotę į Šalteksnę? Sekmadienį ji man sakė, kad paskerdė paršą ir žadėjo atiduoti mums skolą — lašinius. Kelią rasi, o bijot, tur būt, nebijosi pro mišką važiuoti?

Aš pakračiau galvą.

— Tai skubėk!

Išėjęs kieman, jau radau arklį pakinkytą. Kaip aš džiaugiausi ir kaip išdidžiai sėdau į rogutes! Aš jau didelis, pats vienas važiuoju, ir dar su reikalais, pas tetą, kuri gyvena už penkių kilometrų nuo mūsų sodžiaus. Kelią gerai žinojau, nes su tėveliu vasarą dažnai važiavome pas ją rugių piauti ir pievą šienauti. Prieš miestelį stipriau suspaudžiau vadeles, botagą iškėliau rankoje ir kaklą ištiesęs vis raginau Širmį storu balsu: „Nu, nu, Širmi, greičiau!" Taip norėjosi nors vieną draugą sutikti einant miestelin: tepamato mane vieną važiuojant, tai pavydės! Tačiau pravažiavau nieko nesutikęs. Bet raminaus: atgal važiuodamas tikrai kurį pavėžėsiu.

Pas tetą ilgai neužtrukau. Ji lašinius įsuko skepeton ir padėjo rogutėsna po šienu.

— Žiūrėk, kad nepamestum važiuodamas! Atsisveikinęs paraginau Širmį ir greitai išlėkėm pro vartus. Jau artinosi vakaras, reikėjo užvažiuoti dar paštan ir paimti laikraščius. Gal ir neužsukčiau ten, bet man labai rūpėjo „Varpelis". Privažiavęs miestelį, pamiršau apie draugus, apie botago iškėlimą. Norėjos greičiau gauti laikraščius ir prieš sutemą būti namie. Kaip tyčia radau keletą žmonių viduje. Vienas jų siuntė pinigus iždinėn ir ilgai rausėsi po kišenes, kol surado reikiamą sumą. Viršininkas net subarė žmogelį, kad iš anksto neparuošė pinigų ir gaišina savo ir kitų laiką. Ir aš pritariau mintyse viršininkui, nes tuo metu pagalvojau apie savo kelionę per mišką. Net šiurpas sukrėtė! O žmonių vis nemažėja. Atėjo dar keletas naujų, su jais ir vienas berniukas, už mane gal porą ar trejetą metų vyresnis. Kiekvienas pradėjo sprausstis priekin, o berniukas, lyg pasididžiuodamas, atsistojo pastūmęs prieš mane.

— Ne, šį kartą aš neapsileisiu, — pagalvojau ir garsiai tariau:

— Gal grįžtum užpakaliu, nes aš anksčiau laukiu.

Šis nuraudo, išgirdęs mano pastabą. Mudu truputį pasiginčijome, net vyresnieji įsikišo į mūsų „pašnekesį". Viršininkas paklausė, kodėl kilo triukšmas. Arčiau stovįs paaiškino:

— Čia vienas berniukas jau senai laukia eilėje, o pusbernis, daug vėliau atėjęs, prieš jį atsistojo. Jiedu ir susiginčijo.

— Leiskite jį arčiau prie langelio, — pasakė viršininkas.

Aš priėjau.

— Na, iš kur esi? — paklausė jis manęs. Pasakiau. Jis man įteikė viso sodžiaus laikraščius ir vieno kaimyno laišką ir pajuokavo:

— Skubėk, dar vilkas kelią pastos!

Susirinkusieji taip pat juokėsi, o aš padėkojęs ir atsisveikinęs išskubėjau pro duris.

Buvo jau tamsi pilkuma. Širmis pats skubėjo, svaidydamas į mane sniego gniūžtes iš po kojų.

Darėsi vis tamsiau ir tamsiau, net keletą žvaigždžių jau įžiūrėjau danguje. O tas miškas vis man stovėjo akyse. Iš tolo mačiau jį juoduojantį. Atidžiau ėmiau žiūrėti į visas puses: kiekviena eglelė, kiekvienas krūmokšnis judėjo, lig gyvas būtų. Visi jie vilkais buvo.

Įvažiavau miškan. Ir Širmis, lig jausdamas mano baimę, karpė ausimis ir žvalgėsi. Staiga šoktelėjo į šalį, kad aš vos iš rogių neišvirtau. Kas gi atsitiko? Priekyje pamačiau riedantį didelį kamuolį. Dingo visas mano vyriškumas, galvoje sukėsi viena baugi mintis: vilkas! Kepurė nesilaikė ant galvos, — plaukai ją kėlė. Visas drebėjau. Aš mačiau, kaip vilkas šokinėjo prie Širmio galvos ir stengėsi sugriebti už kaklo. Širmis laikė žemai nuleidęs galvą ir smarkiai metė kojas prieš save. O bėgo, o bėgo, kaip vėjas! Manin grįžo ramumas: jaučiau, kad vilkas, neįveikęs Širmio, norės mane iš rogių išvilkti. Ir neapsirikau. Truputį atsiliko ir derinosi...

Aš sviedžiau iš rogių gabalą lašinių ir riktelėjau: „Širmi!"

Abu su Širmiu nemaža baimės turėjome, nes tėtis, man išlipus iš rogių, paklausė:

— Ar ko neišsigandot kelyje?

Širmis buvo šlapias, aš išblyškęs įėjau pirkion.

Miglė.

KAREIVĖLIS

Ankstųjį rytelį
Saulutė tekėjo,
Jaunas bernužėlis
Į karužę ėjo.

Ankstųjį rytelį
Orkestrėlis grojo,
Jaunas kareivėlis
Pulkelin įstojo.

Vėlų vakarėlį
Saulutė riedėjo,
Jaunas kareivėlis
Kraujuose gulėjo.

Jaunas kareivėlis
Ant žemės gulėjo
Ir liūdnom akėlėm
Į dangų žiūrėjo.

Ėjo balsas, ėjo
Į dangaus mėlynę:
Jaunas kareivėlis
Žuvo už tėvynę.

Nakties tamsumoje
Žvaigždutės mirgėjo,
Jauną kareivėlį
Į karstą įdėjo.

Nakties tamsumoje
Angelai giedojo,
Jauną kareivėlį
Čia pat palaidojo.

Ilsėkis, didvyri,
Šioj brangioj žemelėj,
Tau skirta nuo Dievo
Jau tokia dalelė.

Zervynų Petrelis.

BE ŽIEDELIŲ

Be pavasario žiedelių
Liūdna, nesmagu.
Tiktai šaltas šiurkštus vėjas
Daužos už langų.

Adaryčiau plačiai langą,
Dar plačiau duris:
Gal pagaučiau aš drugelį, —
Nepabėgtų jis.

Aš kalbėsiu poterėlius,
Aš melsiuos karštai:
Išklausys manęs Dievulis, —
Grįš margi žiedai.

Paulius Drevinis

TRYS ŽIRGAI

Pasaka.

I.

Buvo tai labai senai. Tuomet toli, vakarų krašte, už jūrų vandenynų, buvo didelė ir galinga valstybė, kurią valdė labai geras, išmintingas ir turtingas karalius. Be tiesioginių karališkų pareigų, jis labai mėgo ūkį ir be galo juo domėjosi. Tas karalius turėjo daug dvarų su didžiausiais laukų ir pievų plotais. Vasaros metu karaliaus laukuose siūbavo gražiausi javai, o pievose žolė iki juostos žėlė. Į rudenį, kaip grybai po lietaus, karaliaus laukuose ir pievose dygdavo vienas prie kito didžiausi javų ir šieno kūgiai. Buvo jų ne šimtai, bet tūkstančiai. Ir taip laimingai ūkininkavo tas karalius keliasdešimt metų.

Vienais metais karalius, betikrindamas sukrautus javų ir šieno kūgius, pastebėjo, kad trūksta keliolikos kūgių šieno. Sau netikėdamas, jis iš eilės kelias dienas tikrino šieno kūgius ir nustatė, kad jam kiekvieną naktį dingsta be ženklo trys kūgiai šieno. Ką karalius tik darė, kokias sargybas statė, bet vagių ne tik kad nesugavo, dargi jų niekuomet niekas nė nematė.

Ilgai jis galvojo su savo ministrais, kaip jam vagys susekti ir, pagaliau, nutarė paskelbti visoje savo karalystėje, kad vagius sugavusiam atiduosiąs vieną iš savo trijų dukterų.

II.

Nepertoli nuo karaliaus dvaro gyveno ūkininkas su trimis sūnumis. Du jo sūnų buvo nieko vaikinai, bet jauniausį visi laikė už didelį žioplį.

Apie karaliaus skelbimą sužinojo ir to ūkininko sūnūs. Atėjo vyresnysis sūnus, pas tėvą ir sako:

— Aš, tėveli, noriu eiti saugoti karališkąjį šieną. Tikiuos, kad man pasiseks vagius sugauti.

Tėvas nesipriešino. Motina prikepė pyragų, privirė lašinių, visa sudėjo krepšelin ir užvožusi įdavė sūnui. Vakaro sulaukęs, sūnus išėjo į karališkąją pievą. Pievoje jis apsidairė, surado aukščiausį kūgį ir prie jo atsisėdo. Netrukus atsivožė krepšelį ir jau rengėsi vakarieniauti. Tik spėjo jis atsivožti krepšelį, prie jo atbėgo mažas drieže-

lis, kuris pribėgęs prabilo gailiu balsu:

— Duok, vyruti, ir man nors mažą gabalėlį! Aš labai alkanas, jau trečia diena kaip nieko neragavau.

Vaikinas ne tik kad nedavė, bet dar sušuko rūsčiu balsu:

— Šalin tu, gyvačių veisle! Ne tau aš čia atsinešiau pyragą!

Jau siekė lazdos, kad su ja trenkti drieželį. Drieželis nelaukė, kol jis tvos su lazda, ūmai numirksėjo, bebėgdamas suspėjo ištarti:

— Gaila tau buvo alkanam vieno trupiniuko, nepasiseks tau tavo sumanymai.

Drieželis pranyko. Vaikinas, pavalgęs vakarienės, nepasakęs Dievui nė ačiū, užvožė krepšelį ir, kad galėtų geriau visą lanką pamatyti, užlipo ant kūgio. Užlipęs atsisėdo ir netrukus užmigo. Kuomet jis pabudo, jau saulė buvo užtekėjusi. Apsidairė: kūgio, ant kurio jis buvo užlipęs, nebeliko nė ženklo, aplink buvo arklių pėdos, jų mėšlo krūvos; nebuvo dar dviejų kūgių šieno. Sugrįžo mūs didvyris namo nieko nepešęs.

Antrą naktį išėjo antras ūkininko sūnus. Ir jį motina taip pat gražiai išleido, bet ir su juo tas pat atsitiko, kas buvo atsitikę su vyriausiuoju.

III.

Trečios dienos pavakarį jauniausias sūnus, priėjęs prie tėvo, sako:

— Tėveli, leisk mane šią naktį karaliaus šieno saugoti. Tikiuos, kad aš būsiu laimingesnis.

— Gana tu, vaikeli, — sako tėvas. — Jei vyresnieji vagių nesugavo, tai tu nė nesvajok juos ir pamatyti.

Pirmą kartą gyvenime nepaklausė tėvelio jauniausias sūnelis: temstant užėjo kamaron, atsilaužė duonos plutą ir išėjo į karaliaus dvarą. Atėjęs ir sako:

— Einu į lanką šieno saugoti, bet prieš tai noriu pamatyti karalaites ir įsitikinti, ar jaunos jos, ar gražios jos, ar verta dėl jų tokį sunkų vargą vargti.

Karaliaus dvariškiai, pamatę tokį keistą svečią, ko neplyšo juoku. Ilgai prašomi, jie vis dėlto pranešė apie jį karalaitėms. Karalaitės taip pat susidomėjo keistuoliu ir tuojau išėjo virtuvėn. Vaikinas atydžiai jas apžiūrėjo, apžiūrėjęs ir sako:

— Visos jaunos, visos gražios, bet jauniausioji man labiausiai patinka.

Iškiūtino vaikinas iš karaliaus dvaro. Atėjęs į lanką, apžiūrėjo ją visą, surado aukščiausiąjį kūgį ir prie jo prisėdo atsineštos plutos pagraužti. Tik spėjo jis pridėti ją prie lūpų, kaip atbėgęs drieželis prašo:

— Duok, vyruti, ir man nors mažą trupinėlį. Jau trečia diena nieko neragavau.

— Daug neturiu, bet ką turiu pasidalinsiu, — atsakė vaikinas, laužkdamas plutos gabalėlį drieželiui.

Drieželis greitai sukramtė atkištą jam plutos gabalėlį, sukramtęs sako:

— Nesigailėjai tu man paskutinio kąsnio, tai ir aš tau atsilyginsiu. Tik tu manęs klausyk ir visa daryk, ką aš tau pasakysiu.

Nusišypsojo vaikinas, žiūrėdamas į mažą gyvulėlį, bet pasižadėjo paklausyti.

— Tu dabar nieko nedaryk, — sakė toliau jam drieželis, — lipk ant kūgio ir miegok. Kai bus tinkamas laikas, aš tave pažadinsiu. Atbėgs čia trys žirgai, tai tu ne-

žiopsok, kibk vienam į karčius ir šok ant nugaros, — tuomet viskas bus gerai.

IV.

Pabėgo driežėlis. Vaikinas užlipo ant kūgio ir greitai užmigo. Štai junta jis per miegą, kad kažkas jam veidą braižo. Pravėrė akis ir pamatė tą patį driežėlį, kuriam buvo davęs plutos gabalėlį pagraužti. Jis geriau prakrapštė akis, apsidairė ir pamatė iš padangių nusileidžiančius tris šviesius žirgus. Nusileido jie kaip tik prie to kūgio, kur buvo vaikinas, ir pradėjo šieną ėsti. Vaikinas, nieko nelaukdamas, nuo kūgio strykt, vieną žirgą už karčių čiupt, ant nugaros šast, lyg vanagas įkibo. Pabaidyti žirgai, pašokę aukštyn, kaip vėjas, pradėjo kilti. Kilo vis aukščiau ir aukščiau, lig pat debesų. O vaikinas įkibęs vis laikosi. Pailso jo žirgas, pasuko į jį galvą ir sako:

— Žmogau, lipk žemyn, bus blogai.

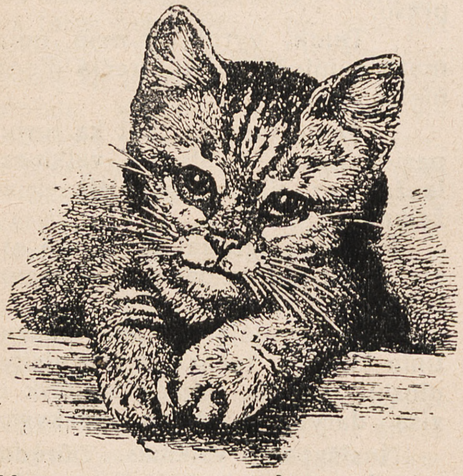
— Nunešk mane ten, iš kur atnešei, — ramiai atsakė vaikinas.

Staiga žirgas pradėjo leistis žemyn ir vaikinas nė nepastebėjo, kaip prie to pat kūgio visi keturi atsirado.

— Tu mus pergalėjai, — tarė tas žirgas, ant kurio laikėsi įkibęs vaikinas, — todėl mes tau tarnausime. Štai duodame tau kiekvienas po kamanas: sidabrines, auksines ir deimantines. Kai tu norėsi pajodinėti, tai pakratyk tik vienas iš šių kamanų. Kurias tu kratysi, tas žirgas ir pribus su drabužiais, kokių nė karalius neturi. Prižadame, beje, daugiau lankon nesilankyti ir šieno nevogti. Lik sveikas!

(b. d.).

KATINĖLIUI

Kai tave matau, katyte,
Man net pikta daros:
Tu miegi, o pelės šoka
Po spintas kamaroj.

Tinginiauti tu panūdai!
Tai blogai, pilkasis!
Kas darbuotis tik nustoja,
Pas tą alkis rasis.

Tik žiūrėk, kiekvienas dirba,
Ką pajėgti gali.
Tam ir žemėj mums gyventi
Leido Visagalis.

Aš tau duočiau ir mėselės,
Ir pienelio lakti,
Jei nesnaustumei ant krosnies
Visą ilgą naktį.

Paulius Legas

ILGU

Oi ilgu man, ilgu
Be brangaus tėvelio,
Be aukso saulutės, —
Be senos motutės.

Oi ilgu man, ilgu
Be mylimo brolio,
Be aukso žvaigždelių, —
Be jaunų seselių.

V. Skiaustis.

Einam paledžiaut

Toks gražus rytas. Vasario saulė švelniai sklaidė raudonus rytų pakraštyje debesėlius, lengvai ritasi į viršų ir šypsosi kaip jaunamartė, laimingai ištekėjusi. Laukus nuplikino šilti vakarų vėjai. Vanduo čiurškė, klinkeno visomis pašlaitėmis, nėrė galvotrūkčiais žemesnėsna vietosna. Visi jų keliai ir takeliai vedė į Nerį, į Nemuną. Nuo gaidžiagyscio prasidėjo pašalai. Kur tiktai buvo kokia balutė, tuojau prisiklojo ledo sluoksniu, suskrebo, sučežo. Taip smagu tokiais pašalais išbėgti į kiemą ir klumpsėti po gruodą. Visur skamba, žvanga, kaukši. Taip miela tada laukuos, iš kur matai plačias apylinkes. Pilkšvų dūmų juostos stiebiasi iš mažų trobelių stačiai į dangų. Sakytum, Aukščiausis prima vargių žmonelių auką ir laimina ją. Girdi tada, kaip daugely sodybų traukia savo rytines giesmes išleisti iš pakrosnių gaidžiai, kaip kudakuoja, pirmosios padėjusios kiaušinį, vištos. Tolimuose beržynuose ulia tetervinai, buria greit ateisiantį pavasarį.

Į vidudienį dangus niaukiasi, artėja prie žemės, lyg visiškai norėdamas su ja susilieti. Junti tada, kad įšilęs oras taip maloniai kvepia. Tame kvapsny justi: ir žemė, ir medžiai, ir vėlai kūrenamų krosnių dūmai.

Pavakarėm vėl dangus giedrėjo vėl palangėse šala nuo stogų prilašėjusio vandens valkos. Stogų pakraščiais ilgėjo, tiso ledo lazdos, lyg žemę norėdamos subadyti.

— Geras laikas, dabar kaip tik nerši paledinės lydekos, — kalbėjo per vakarienę Jurgis Laurėnas.

Du Laurėniukai: Simukas ir Vincukas, maigė viens kitam už rankos, tuo būdu susikalbėdami, kad rytoj tikrai eis paledžiaut.

Jau iš vakaro susieškojo kirvį ir samtelį, pasidėjo po kūjį, kuriais sausomis vasaromis molynėse grubtus muša, ir laukė rytojaus.

Visą naktį šalo. Danguje žverblė žvaigždės. Mirkčiojo lyg tolimos ugnelės, lyg nukristi norėdamos. Vienur kitur tysterdavo per dangų rausva auksinė juosta, ir vėl toji pati tamsi mėlynuma, žvaigždėmis sagstyta, saugojo nakties tylą ir ramų žmonių poilsį.

Vėl rytas. Abudu vaikai ima savo įrankius ir saulėteky dunda paežerėn. Nusileidžia nuo staigaus kalnelio, perkaukši per užšalusį mažą upeliūkštį, vėl keliasi į kalnelį, vingiuotu takeliu skuba pamiške, pievomis peršoka per platoką griovį ir tykodami eina prie ežero. Ledas, kuriuo vanduo prisidengęs, dvejopas. Vienas pabalęs, sumišęs su sniegu ir purvais, iššliūžėtas, išvažinėtas — tai sena-

ledis. Kitas žėrįs, kaip stiklas, lygus, melsvai šviesus, permatomas — tai naujaledis, vos tiktai vakar susigrindęs, bet pakankamai tvirtas, kad žmogų galėtų išlaikyti.

Vaikai uždusę, užsikvėpavę sustoja prie ežero. Kurį laiką žiūri į ledą. Pamėgina kūjais. Sunkiai pramušamas. Skamba puikiai. Leidžiasi abudu pačiužinėdami, vienas greta kito per ledą.

— Labai nekaukšėk, — sudraudžia Vincukas Simuką, — visus lydekaičius nubaidysi.

— Kad mano klumpės tokios sunkios, nebegaliu pakelti, — teisinasi anas.

— Kelti ir nereikia, pačiuoždamas pačiuoždamas...

— Ai, va, koks didelis!

— Tsss...

— Bum! — kimiai suduoda kūjis ledan.

— Takšt!... — atsiliepia artimuose ir tolimesniuose miškuose.

— Virba, virba; dabok, kaip virba! — šaukia Simukas.

— Greičiau eketę, — nerimsta Vincukas, — Tu su samčiuku būk pasiruošęs gauti. Kaip tik prakirsiu — tuoj. Gali atgyti ir nubėgti.

— Čink, čink, čink — kirvis tašo ledą, mėtydamas šalysna išbalusius gabalėlius.

Simukas jau laiko paruoštą samtį. Tuoj gaus, tik laukia, kada eketėlė bus pakankamai didelė.

Šmakšt, — kiša ir ištraukia. Lydeka suvirba kiek ir vėl nuliepsta.

— Gerai kliuta! Kad šitaip visuomet. Dar niekis. Pažiūrėsime, — kalba Vincukas, dėdamas peilio ilgumo lydekaitį į krepšelį, kurį turi per dešinį petį pakabintą.

Vaikai paukši kas penketas, kas dešimts minučių. Ir vis netuščiom. Pagaliau, prailgsta jiems laikas. Kojose ir pusiaujį junta neišreiškiamą nuovargį. Metas būtų jau ir namo eiti. O čia dar vienas lydekaitis... dar vienas. . Tokie slidūs ir tokie šilti...

— Kaip jie dabar po ledu šilti, tai aš visai nebesuprantu, — kalba Simukas Vincukui, imdamas į ranką lydeką.

— Laikyk, laikyk, matai, kaip murdosi.

— Ai! ai! Kad tave kur!

Iškrito, — iškaito Simukas.

Vaikai dar kurį laiką kaukšėjo ant ledo. Pritampė gerą puskrepšį gražių lydekaičių. Tik girdi tėvo šauksmą:

— Vaikai! Namo!

— Einam!

— Tuojau!

Paliko ežerą ir nulapeno namo.

Tėvas juos patikęs gyrė už tiekį pagautų žuvų, sakė, gerais žmonėmis ir darbininkais užaugsią.

— Kokios čia žuvys, — skundėsi Vincukas. Pačią geriausią Simukas paleido.

— Niekai — kitą syk nepaleisite.

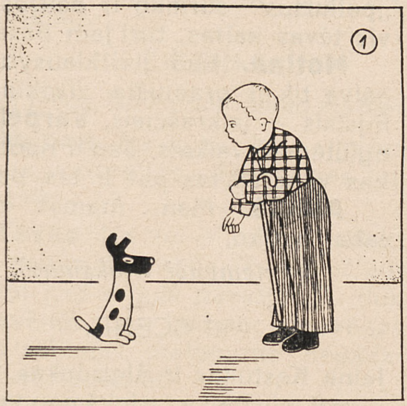
r.

Žiemos vėjas

Staugia vėjas per miškus,
Neša sniegą į laukus,
Stato aukštus kalnelius,
Laužo girių medelius.

Zervynų Petrelis

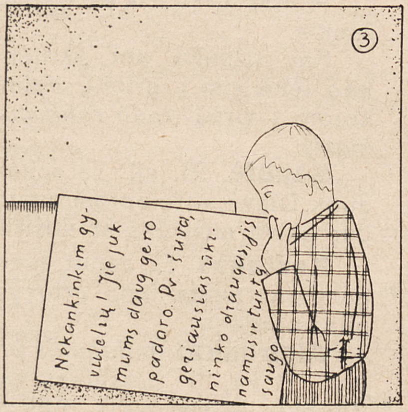
JACKUS IR SARGIUKAS

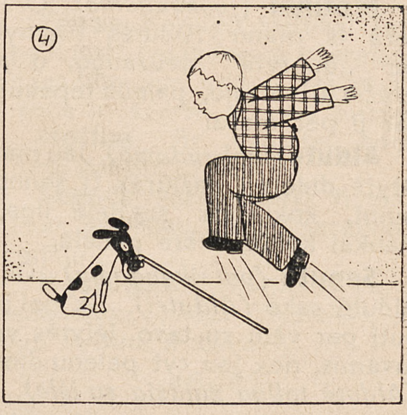

Jackus ryžos išmokyti
Savo mylimą šunytį
Įvairiausių išdaigų.
Štai pirmiausia jisai ima
Sargį mokyti šokimų
Per lazdelę. „Op! viens, du!“

Kai sušuks tiktai berniokas,
Tuoj Sargiuks klusniai ir šoka —
Tęsės tat gana ilgai.
Pagaliau, įgriso Sargiui
Tie pratimai. Jis nuvargęs
Virst, tik dūsauja sunkiai.

Ir štai kartą, vaikai mieli,
Jackus gavo laikraštėlį,
Skaito smalsiai. Žiūri jis
Vienam lape, tarp ko kita
Stambiom raidėm parašyta:
„Nekankinkit gyvulių!“

„Gyvulėliai daug mums gero, —
Skaito jis toliau, — juk daro —
Jie globot, mylėt reikią...“
Nuo šiol retkarčiais Sargelis
Palaikydavo lazdelę,
O jis šokdavo per ją.

Užgavėnės

Asmenys: tėvas motina, jų duktė Aldutė (4—6 metų), jų sūnūs Kęstukas ir Algirdukas; senutė; Stasiukas, Onytė, Vydutė, čigonas, meška, žydas, Mildutė, Kastytė, Kazytė, Birutė, Laimutė ir Meilutė.

I SCENA.

Grįčia. Vieno lango stiklas dikta sulopytas. Vakaras. Ant stalo laikraščiai, „Varpelis". Motina triūsia apie krosnį. Senutė neria. Šalia jos Aldutė rėdo lėlę ir dainuoja.

Aldutė *(dainuoja):*

Eik, dukrele, už artojo,
Dukterėle už artojo.
Taip, močiute, taip, taip, taip!
Motinėle, taip, taip, taip!
Už artojo aš tekėsiu,
Duoną kepti aš mokėsiu,
Taip, močiute, taip, taip, taip!
Motinėle, taip, taip, taip!

Motina: *(juokaudama).* O—o, gera iš mano Aldutės mamytė: dar „dukrytė" neužaugo, o jau leidžia už artojo, palauk tepaauga, dar ji per maža!

Aldutė *(juokaudama).* Jau mano lėtytė didelė. Pažiūrėk (į senutę), senut, kokia jos suknelė ilga, o plaukai kokie! Tikra panelė.

Senutė *(pataikaudama).* Gerai Aldutė sako *(Aldutei).* Tik gal truputį per vėlu su tavo lėlytės vestuvėmis, nes jau ryt pelenų diena. *(Aldutė toliau žaidžia su lėle).*

Motina. Bet kur gi tas tėvas su vaikais. *(Dėdama krosnin paskutinį pagalį).* Reik eit malkų atsinešti.

Senutė. Matai, malkas dar pati tampysi, lyg nėra kam. Ar aš nesakiau, kad nereikia tų išmįslų. Kaip pamenu, nė per vienas užgavėnes to nebūdavo, kaip šiemet. Pamanyk. Visus sodžiaus „palkusus" surinko ir daužosi, tai vis tėvas kaltas, turi jam pasakyti.

Motina. Kad jis klausytų! Jo galva tik ir pramušta visokiais išmįslais — laikraščiais, **Varpeliais,** eglutėmis, vaikais. Jau ir nuobodokas vakaras, tas pat ir tas pat.

Aldutė. Man, mamyt, eglutė labai patiko.

(Priemenėj triukšmas).

II SCENA.

Įeina Kęstukas ir Algirdukas, linksmai nusiteikę, triukšmaudami.

Motina. Na, na, tyliau. Sniegą apsivalykit! Sakiau netrukti, o jie iki vakaro daužosi, nė malkų nėra kam atnešti.

Algirdukas *(linksmai).* Kad mamytė būtų mačiusi, kas buvo! Burbų Stasiukas norėjo mus aplenkti su savo arkliu.

— Kas greičiau, kas greičiau!— šaukia.

Kai užsuko ant akmens, tai kad lėkė visi į griovį, vatariaukšt kojom į viršų *(rodo rankomis, juokiasi).*

Senutė. Ai, ai! Tai sakau—neduok, Dieve, su tais prasimanimais—dar galvą nusisuks ar susižeis.

Kęstukas. Et, senut, nieko bloga jiems neatsitiko, griovys buvo pilnas sniego.

Algirdukas *(puldamas prie lango).* A va, ir Stasiukas važiuoja. Žiūrėkit — visi balti nuo sniego!

(Kęstukas ir Aldutė pribėga prie lango).

Algirdukas. Sakiau, Aldut, važiuokim. Tai buvo linksma! Visi sodžiaus vaikai važinėjosi. Buvome dargi iki piliakalnio nuvažiavę.

Aldutė. Aš nenoriu... mamyte...

Kęstutis, Et, nežinai jos! Tik su lėlėmis ir su lėlėmis.

Algirdukas. Oi, gaila. Kad būtumei išvažiavus, tai ir būtumei norėjusi. Aš taip pat iš pradžių, nenorėjau.

III SCENA

Įeina tėvas, berniukai išeina malkų).

Motina. Na ir tu, kaip mažas vaikas, važinėjies, dar galvas nusisuksite.

Tėvas. Na va — mažas vaikas! Kas reikia, tai reikia. Tu nevažiuosi, tai kas vaikus pavažinės? Juk užgavėnės. Jau kad per užgavėnes savo vaikams malonumo nepadarysi, tai kuomet?

Motina. Kad savo vaikams, o dabar viso sodžiaus „palkusus" surenka...

Tėvas. Reikia... pareiga ir didžiausia pareiga jaunaisiais rūpintis.

Motina. Rūpinkis, rūpinkis! Užmokės tau. Dar ir dabar lango stiklas neįdėtas, kai išmušei besižaisdamas su berniukais per eglutę.

Tėvas. Na, žinia, kad užmokės... stiklo neįdės, tai kitkuo užmokės. Pameni, kaip gražiai vaikučiai žaidė ir dainavo, dargi pati džiaugeisi. O kiek eilučių prisakė.

Motina. Et! Prisakė, tai prisakė. Bet... nežinia dar, kuo tai baigsis...

Aldutė *(senutei).* Aš nenoriu, kad mamytė bartųsi ant tėvelio.

Tėvas. Va, ir turiu jau vieną apgynėją *(glosto Aldutę).*

Aldutė *(prisigerindama tėvui).* Ir mano eilutė buvo graži.

Tėvas. Graži, graži. Tavo buvo kuo gražiausia. Gal tu dabar man ją pasakysi? Kaip ji ten prasideda?

Aldutė. Aš žinau *(pradeda; visi klausos).*

Mano nameliai,
Kur yr tėveliai,
Nelabai dailūs:
Menka seklyčia,
Dar labiau grįčia,
Bet jie man meilūs.
Savo gimtinės,
Brangios tėvynės
Aš neužmiršiu,
Nors toli būčiau,
Bet vis atminčiau,
Kolei numirsiu.

Tėvas *(susijaudinęs).* Matai, motin!

Motina *(nušluosčius ištryškusią ašarą).* Eikit valgyti *(ruošia stalą, visi sėdasi už stalo. Aldutė su tėveliu sėda. Senutė duoda tėvui ir Aldutei pampuškų *) lėkštėje. Tuo tarpu Algirdukas su Kęstuku atneša malkų. Padėję malkas, eina valgyti).*

Senutė. Kaip ten atsitiko su Burbų Stasiuku?

Tėvas. Kas ten atsitiks! Tai tie „palkusai" *(rodydamas į berniukus)* pagąsdino jam arklį. Arklys šoko į šoną ir išvertė visus į pusnyną.

Motina. Ar nematei botago jiems paimti už tai.

Senutė *(berniukams).* A, matot, ar aš nesakiau, kad nereikia tų išmįslų.

Kęstukas. Nieko jiems, senute, neatsitiko... *(įbėga Stasiukas, paskiau Vydutė ir Onutė).*

(B. d.)

---

*) pampuškos — miltinis blynas, nuo mielių pakilęs, išpampęs.

ŽINELĖS

Maksimonys. Mūsų kaimo vyresnieji vaikai lanko mokyklą už 3 klm Rimšėnuose. Joje juos pamoko lietuviškai 3 kartus savaitėje.

Mūsų vaikai geručiai. Jie mėgsta ir namie mokytis, „Varpelį" taip pat paskaito.

Kalėdų metu jie turėjo gražią eglutę. Jos pasižiūrėti buvo atėję ir tėveliai.

Vasario 16 d. jie buvo susirinkę vienoje vietoje ir padainavo gražių lietuviškų dainų, o vietos tėvų samdomas mokytojas papasakojo apie šventės reikšmę. Paskiau sugiedojo „Marija, Marija". *Matęs.*

DARBELIAI

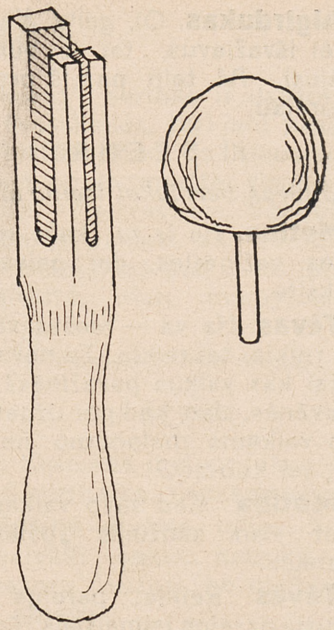
Vilkutis

Vilkutis lengviausiai padaryti iš beržo. Rankenėlė daroma iš keturkampiai apdrožto pagalėlio. Jame reikia iš pradžių pragręžti perdėm nedidelė skylelė grąžteliu arba išsvilinti įkaitintu geležiniu virbalėliu. Nuo tos skylutės iki galo, kuris nebus laikomas rankoje, reikia išdrožti plyšys, kad pasidarytų dvišakis. Vienoje dvišakio pusėje reikia taip pat padaryti kiek mažesnė antroji skylelė ir nuo jos iki to pat galo vėl išdrožti antrąjį plyšį, kad pasidarytų vėl dvišakis. Paskui tą galą, už kurio bus laikoma rankenėlė, reikia apdailinti.

Dabar pasidarykime iš medžio kamuolėlį, kurį leisime iš dvišakio. Jis labai lengva pasidaryti, galima išsidrožti net apvalus medžio gabalėlis su kojyte, bent 2 cm ilgumo'

Žaislas jau padarytas, belieka tik leisti kamuolėlis

Kamuolėlio kojytę reikia apsukti pasigaminta stipria virvute ir įstatyti

į pirmąjį platesnį dvišakį, kad virvutės laisvasis galas patektų į siauresnį šoninį dvišakį. Virvutę reikia stipriai patraukti. Kamuolėlis iš dvišakio iššoksta ir ūždamas smarkiai sukasi ir vaikšto po pirkią. Po kiek laiko pradeda svyruoti ir išvirsta. Tuomet vėl galima paleisti.

Žaidžiama, kol nusibosta.

LAIŠKŲ DĖŽUTĖ

Rambynui. Tamstos apysakos sunkiai įskaitomos, savo turiniu mums netinka. Padirbėk daugiau, kitos bus geresnės, — dovaną rašyti Tamsta turi.

Gėliūnų Dagiliui. Uždavinys gerai išspręstas. Tamstos pavardės neįdėjome, nes laiškas kažkaip buvo dingęs, — tik dabar radome. Labai atsiprašome.

K. Lietuviui. Tamsta gerai išsprendei Ir Tamstos atsakymas tas pats, tik eilutės ir stulpeliai kitaip sutvarkyti. Tik prisižiūrėk Tamsta, ir pats pamatysi.

V. Skiausčiui. Išsirinkome tik keturias eilutes, kita taip ir liks.

Zer. Petr. Nieko neišsirinkome.

Bajorui. Eilėraščiai dar ne visai gerai sueiliuoti.

Wydawca-Leidėjas L. Cicėnas Redaktor-Redaktorius V. Budrevičius
Drukarnia-Spaustuvė „RUCH" Wilno, Tatarska 6